

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2018

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

A.

Έργο, λοιπόν, δικό μας, των ιδρυτών της πολιτείας, είπα εγώ, είναι να αναγκάσουμε τους ιδιοφυείς να ασχοληθούν με το μάθημα το οποίο προηγουμένως είπαμε ότι είναι το ανώτατο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνο τον ανηφορικό δρόμο. Όταν όμως ανεβούν και δουν αρκετά το αγαθό, να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Και ποιο πράγμα είναι αυτό;

Το να μένουν συνεχώς εκεί ψηλά, είπα εγώ, και να μη θέλουν πάλι να κατεβαίνουν προς εκείνους τους δεσμώτες, ούτε να παίρνουν μερίδιο από τους κόπους και τις τιμές εκείνων, είτε μικρότερης, είτε μεγαλύτερης αξίας είναι αυτές.

Έπειτα, είπε, θα αδικήσουμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ θα μπορούσαν να ζουν καλύτερα;

B1.

Το μέγιστον μάθημα—Το αγαθόν

Η λέξη **αγαθόν** στο κείμενο φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή, την πηγή της γνώσης και του όντος. Ο Πλάτων θεωρεί ότι *μέγιστον μάθημα*, ανώτατη μορφή γνώσεως, είναι η θέαση του αγαθού. Όμως ο Πλάτωνας δεν προσδιορίζει με σαφήνεια τον όρο αγαθό, που είναι από τους πιο βασικούς για το φιλοσοφικό σύστημα που διαμορφώνει. Πάντως *αγαθόν* είναι :α) το είναι και ό,τι διατηρεί το είναι· β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα· γ) ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Στην αρχαιότητα η έκφραση *το Πλάτωνος αγαθόν* ήταν παροιμιώδης· χρησιμοποιούνταν για να δηλώσει κάτι το ασαφές και σκοτεινό.

Για να χαρακτηρίσει ο Πλάτωνας το **αγαθόν** και την πορεία προς αυτό για την προσέγγισή του, χρησιμοποιεί τις ακόλουθες λέξεις : άφικέσθαι, μάθημα, μέγιστον, ιδεΐν, άναβήναι, άνάβασιν, άναβάντες, ιδῶσι. Οι λέξεις αυτές δείχνουν ότι :

- ☒ Το αγαθόν είναι η μεγαλύτερη αξία.
- ☒ Μπορεί ο άνθρωπος να το προσεγγίσει(άφικέσθαι, ιδεΐν,)
- ☒ Είναι δύσκολη η κατάκτησή του (άναβῆναι, ανάβασιν,).

B2.

α) Ο Σωκράτης αντικρούει την άποψη του Γλαύκωνα και του υπενθυμίζει ότι τελικός και κορυφαίος σκοπός του νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, είναι η ευδαιμονία όλης της πόλης και όχι μόνο μιας κοινωνικής ομάδας. Βλέπει, λοιπόν, το δίκαιο από τη σκοπιά του συλλογικού συμφέροντος και εκφράζει κοινωνιοκεντρικές αντιλήψεις για την πολιτική οργάνωση της πόλης-κράτους. Συλλαμβάνει ο Σωκράτης την ουσία της ένστασης του Γλαύκωνα και απαντά προβάλλοντας το γενικό καλό της πολιτικά οργανωμένης κοινότητας ως αγαθό επιβαλλόμενο από το Νόμο. Του αποδίδει τρεις βασικές λειτουργίες του με τις οποίες επιδιώκεται η ευδαιμονία της πόλης. Χρησιμοποιεί τρεις μετοχές **συναρμόττων, ποιῶν και ἔμποιῶν** για να καταδείξει τρεις αδιαπραγμάτευτες λειτουργίες- προϋποθέσεις για την ύπαρξη και την ευδαιμονία της πόλης.

α. συναρμόττων τούς πολίτας πεῖθαι τέ καί ἀνάγκη. Με το πρώτο μετοχικό σύνολο ο Πλάτωνας προβάλλει την κοινωνική λειτουργία του Νόμου, καθώς επιδιώκεται η κοινωνική συναρμογή των πολιτών. Ο Πλάτωνας συχνά κάνει λόγο για την αναγκαιότητα της αρμονίας τόσο στα μέρη της ψυχής με την υποταγή του κατώτερου μέρους στο ανώτερο όσο και στις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους. Μόνο , αν επιτευχθεί αυτή η αρμονία, θα οδηγηθούν οι πολίτες στη δικαιοσύνη, στην ομαλή συμβίωση μέσα στην πόλη και κατ' επέκταση στην ευδαιμονία. Αν όμως ο πολίτης είτε από φιλαυτία είτε από ματαιοδοξία είτε από αδυναμία κρίσης δεν είναι σε θέση να οριοθετήσει τον τομέα της δραστηριότητάς του, τότε τουλάχιστον θα πρέπει να συμμορφώνεται προς τις υποδείξεις του εμπειρότερου, του σοφότερου του σωφρονέστερου.

β. ποιῶν μεταδιδόναι... ὠφελεῖν Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ο Σωκράτης αποδίδει στο Νόμο οικονομική λειτουργία. Ο Νόμος κατοχυρώνει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της πόλης, τον καταμερισμό της εργασίας, με τον οποίο κατακτάται η αυτάρκεια. Έτσι, αν το άτομο είναι φύσει ενδεές, με την κοινωνική του συναρμογή γίνεται αὐτάρκης χάρη στην αυτάρκεια που αποκτά η κοινότητα με τον καταμερισμό της εργασίας. Οι εργασίες κατανέμονται σε κάθε πολίτη

με βάση τις ικανότητές του, ώστε ο καθένας να στρέφει την προσοχή του όχι μόνο στην ικανοποίηση των δικών του αναγκών, αλλά στις ανάγκες των συμπολιτών του, με στόχο το κοινό όφελος και την ευδαιμονία. Έτσι μεταξύ των πολιτών καλλιεργούνται σχέσεις συνεργασίας και αλληλοβοήθειας.

γ. καί αυτός έμποιών...πόλεως Με το τρίτο μετοχικό σύνολο δηλώνεται η παιδαγωγική και πολιτικά λειτουργία του Νόμου, ο οποίος έχει χρέος να διαπλάθει ανθρώπους ικανούς και άξιους να διατηρούν τη συνοχή της πόλης. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται ο Νόμος από τη μια να περιορίσει την ατομική επιθυμία, ώστε να κυριαρχήσει ο Λόγος και από τη άλλη να κατευθύνει την πολιτική κοινωνικοποίηση των ανθρώπων. Συνεπώς ο Νόμος υπηρετεί τον τελικό σκοπό της ευδαιμονίας του συνόλου και επιχειρεί να υπαγάγει την ατομική επιθυμία στην αναγκαιότητα της κοινωνικής συναρμογής και της πολιτικής ευταξίας. Προς αυτή την κατεύθυνση ο Νόμος καλλιεργεί την κοινωνικότητα και ακόμη περισσότερο αναδεικνύει τους αγαθούς πολίτες σε πολιτικούς ηγέτες. Τέλος ο Νόμος θέτει όρια στη συμπεριφορά των πολιτών, αλλά και των φιλοσόφων-βασιλέων, ώστε να μην παρεκτρέπονται και διαταράσσουν τη συνοχή της πόλης.

B2

β) Ο νόμος, προκειμένου να πείσει τους πολίτες να υπακούουν σ' αυτόν, ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική αρμονία, χρησιμοποιεί την **πειθώ και τη βία**. Ο νόμος εναρμονίζει τους πολίτες χρησιμοποιώντας την πειθώ, την εσωτερίκευση δηλαδή των επιταγών του, και τον εξαναγκασμό, δηλαδή τη δύναμη των κυρώσεων που διαθέτει. Με την πειθώ, με τη χρήση δηλαδή λογικών επιχειρημάτων, την προβολή υγιών προτύπων και με την παιδεία οι πολίτες οφείλουν να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον, να συνειδητοποιήσουν τον κοινωνικό τους ρόλο και να προσφέρουν ό,τι είναι δυνατόν στην πολιτεία. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Υπάρχουν όμως και πολίτες οι οποίοι δεν πείθονται. Σ' αυτούς επιβάλλεται η βία.

Η χρήση βίας δικαιολογείται από το νόμο, γιατί μέσα σε μια κοινωνία υπάρχουν άτομα που δεν πείθονται με το λόγο να εφαρμόσουν, όσα οι νόμοι της ιδεώδους πολιτείας διατάζουν. Η βία θα εξαναγκάσει τους απαίδευτους να πράξουν εκείνα που τους καταμερίζονται, ώστε η πολιτεία να οδηγηθεί στην πρόοδο. Γνωρίζουμε εξάλλου ότι ο

Επιμέλεια Υλικού: Δήμητρα Στέρκου

Πλάτωνας δέχεται το φυσικό διαχωρισμό των ανθρώπων σε τάξεις. Η βία εφαρμόζεται κυρίως στον "άπειρον παιδείας ὄχλον", αλλά αφορά και τους άρχοντες που είναι υποχρεωμένοι να διαβιούν με συγκεκριμένους κανόνες προκειμένου να εκλείψει η διαφθορά από το δημόσιο βίο και ο νεποτισμός.

B3. 1. Κέφαλος

2. χορό

3. εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί

4. επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα.

5. την Τυραννίδα

B4α. αφικέσθαι- ανικανοποίητος

ειπον - ρήμα

ιδειν- ιδέα

μεταδιδόναι-παράδοση

B4β. Η απόκτηση υλικών **αγαθών** αποτελεί την ύψιστη επιδίωξη του ανθρώπου στις σύγχρονες καταναλωτικές κοινωνίες.

Τον ταλαιπωρεί ένας **πόνος** στον αυχένα. Πρέπει οπωσδήποτε να επισκεφτεί γιατρό.

Πολλοί πολιτικοί έχουν αποδειχθεί διεφθαρμένοι και **φαύλοι**, αφού ανέλαβαν την εξουσία για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους και όχι για να υπηρετήσουν την πατρίδα τους.

Γ1.

Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική γιατί και οι δύο ασχολούνται με τέτοιου είδους θέματα τα οποία, κατά κάποιον τρόπο, τα γνωρίζουν όλοι οι άνθρωποι και δεν ανήκουν σε μια διακριτή επιστήμη. Γι αυτό και όλοι με κάποιον τρόπο μετέχουν και στις δύο· γιατί όλοι, ως ένα βαθμό, επιχειρούν και ελέγχουν και να προβάλλουν επιχείρημα και να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και να γίνονται κατήγοροι. Από τους πολλούς λοιπόν άλλοι τυχαία πράττουν αυτά, ενώ άλλοι από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Επειδή όμως και τα δύο ενδέχεται (να συμβαίνουν), είναι φανερό ότι αυτά θα μπορούσαν να γίνουν και με μέθοδο· είναι δυνατόν πράγματι να εξετάσουμε για ποιο

λόγο κάποιου πετυχαίνουν από συνήθεια και κάποιου από τύχη, και όλοι πλέον θα μπορούσαν να συμφωνήσουν ότι μια τέτοιου είδους εξέταση είναι έργο τέχνης.

Γ2α

άφωρίσθη
υπόσχες
πλείσταις
δρώντων

Γ2β.

Τὰ δὲ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι /ὁμολογήσειεν τεχνῶν ἔργα εἶναι.

Γ3α.

τῆ διαλεκτικῆ: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο αντίστροφος

ἐξετάζειν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα ἐγχειροῦσιν (ταυτοπροσωπία)

θεωρεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα ἐνδέχεται (ετεροπροσωπία)

ἔργον: κατηγορούμενο στο τὸ τοιοῦτον μέσω του συνδετικού εἶναι

Γ3β.

Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση κρίσεως καταφατική. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο ἐπεὶ. Εκφέρεται με οριστική ἐγκλίση και δηλώνει το πραγματικό

Γ3γ.

τῶν πολλῶν: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο οἱ μὲν

εἰκῆ: δοτικοφανές επίρρημα ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα δρῶσιν

ταῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα δρῶσιν

διὰ συνήθειαν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα δρῶσιν